

Odry

ODRY. POZNAJ TAJEMNICE “KAMIENNYCH KRĘGÓW”!

Odry to nie tylko pięknie położona, otoczona lasami wieś nad Wdą, ale także wspaniały, unikatowy w skali kraju rezerwat “Kręgi Kamienne”. To największe i najstarsze po angielskim Stonehange miejsce tego typu w Europie! Chcesz poczuć wyjątkowy, tajemniczy klimat tego miejsca? Chcesz odetchnąć żywicznym powietrzem, w którym - jak twierdzą niektórzy - unosi się dobra energia? Chcesz zgłębić historię Gotów? A może interesuje cię przyroda i „świadkowie minionych wieków...”. Przyjeźdź tu, zobacz i poczuj to niezwykle miejsce!

Odry to wieś sołecka położona nad Wdą, w odległości ok. 13 km na północ od Czerska. Zamieszkuje tu 400 mieszkańców (*stan na 18.05.2015 r.*). Pierwsza wzmianka o Odrach w historii pisanej pojawiła się w 1352 roku, kiedy to komtur tucholski Konrad Sullenkop (w niektórych źródłach Konrad von Volcup) nadał dobra ziemskie miejscowej szlachcie.

Godnym polecenia jest neoklasycystyczny kościół parafialny w Odrach, zbudowany w latach 1931 - 1933 z wysoką wieżą. We wnętrzu gotycka (ok. 1420 - 1430) rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego,

barokowa puszka z 1686 r., 4 barokowe lichtarze cynowe z XVIII w., a także niebieski ornat z XVIII w. wykonany z tkaniny broszowej o motywach kwiatowych.

Z myślą o turystach i miłośnikach przyrody oraz historii otwarto w Odrach filię Muzeum Historyczno – Etnograficznego w Chojnicach, gdzie prezentowane są interesujące eksponaty przyrodnicze i archeologiczne pochodzące z wykopalisk w Rezerwacie „Kręgi Kamienne”, który położony jest opodal. Informacje o muzeum oraz samej ekspozycji – [LINK](#), godziny otwarcia – [LINK](#).

„Kręgi Kamienne” to cmentarzysko Gotów, którzy osiedlili się w Odrach ok. 70/80 roku n.e. W rezerwacie znajduje się 10 całych i 2 fragmenty kręgów kamiennych, z których najmniejszy ma średnicę 15 m, a największy 33 m. Prócz kręgów na tym terenie znajduje się około 30 kurhanów o średnicy od 8 do 12 m. Pod kręgami odkryto jamy, w których złożone są szkielety i urny z prochami. Rezerwat jest też ciekawym obiektem przyrodniczym, występują tutaj cenne i unikatowe w skali Niżu Środkowoeuropejskiego porosty. Spośród 85 współcześnie żyjących tu gatunków, ponad 30 ma swoje centrum występowania w wysokich górach i jest to jedyne w Polsce stanowisko występowania „chróścika kępkowego”. „Kręgi Kamienne” są nie tylko ciekawym miejscem, ale także bardzo przyjaznym turyście. Dzięki dofinansowaniu z Unii Europejskiej rezerwat został turystycznie zagospodarowany: powstały tu m.in. nowoczesne wiaty i siedziska, tablice dydaktyczne i zaplecze sanitarne. Co roku organizowany jest tutaj „Festyn Gocki”. Rezerwat został także uhonorowany nagrodą turystów-internautów, którzy przyznali mu tytuł „Perły Pomorza 2010” r.

Kontakt do kustosz: 601 336 015

A village situated on the Wda river, about 13 km to the north of Czersk. First records about Odry in written history appeared in 1352 when commander of Tuchola, Konrad Sullenkop (in some sources called Konrad von Volcup) granted land to local nobility. Tourists can find the neoclassical parish church worth visiting. For admirers of nature and history, an affiliate of the Historical-Ethnographical Museum in Chojnice was opened here (Odry, 2 Długa Street) with interesting natural and archeological exhibits deriving from excavations in the „Kręgi Kamienne” („Stone Circles”) Reserve which is located nearby. In the reserve there are 10 complete and 2 fragments of stone circles, the smallest of which has a diameter of 15 m and the biggest 33 m. Apart from circles there are about 30 barrows of a diameter from 8 to 12 m. Under the circles, caves were discovered skeletons and urns with ashes had once been buried. This is a cemetery of Gotts who settled in this place in about 70-80 A.D. The reserve is an interesting, natural object, too, one can find here valuable and unique for the Central European Lowland area lichens. From among 85 species presently occurring here, over 30 exist mostly in the mountains and this is the only place where chrościk kępkowy (Stereocaulon evolutum) can be found. Kręgi Kamienne (Stone Circles) are not only a very interesting place to see, but also, thanks to co-financing of the European Union it is friendly for visitors as now guests can use modern sheds and seats, as well as sanitary facilities and read information on didactic tables. Every year „Festyn Gocki” („Gothic Festivities”) are held here. The reserve was granted a reward the title of „Perła Pomorza 2010” (Pearl of Pomorze 2010”) by internet users.

Schulzendorf, an der Wda, 13 km nördlich von Czersk gelegen. Die erste Bemerkung über Odry in der schriftlichen Geschichte stammt vom Jahr 1352. In der damaligen Zeit hat der Tucheler Komtur Konrad Sullenkop (in manchen Quellen auch Konrad von Volcup genannt) dem hiesigen Adel Güter verliehen. Sehenswert ist die neoklassizistische Pfarrkirche. Von dem Gedanken an Touristen und Natur- und Geschichteliebhaber geleitet hat man hier (Odry, Długa-Straße 2) eine Filiale Historisch-Ethnographischen Museums in Chojnice eröffnet, wo interessante wissenschaftliche und archäologische Exponate präsentiert werden, die aus den Ausgrabungen im unweit gelegenen Naturschutzgebiet „Kręgi Kamienne” (Steinkreise) kommen. Im Naturschutzgebiet sind 10 ganze und

2 in Fragmenten erhaltene Steinkreise vorhanden, von denen der kleinste einen Durchmesser von 15 m und der größte von 33 m haben. Außer den Kreisen befinden sich auf dem Gelände über 30 Grabhügel mit dem Durchmesser von 8 bis 12 m. Unter den Steinkreisen wurden Höhlen entdeckt, die Skelette und Urnen enthalten. Es ist die Begräbnisstätte der Goten, die sich in Odry um das Jahr 70/80 u. Z. angesiedelt haben. Das Naturschutzgebiet stellt auch ein interessantes naturwissenschaftliches Objekt dar. Es gibt hier wertvolle und in der Skala des Mitteleuropäischen Tieflandes einzigartige Flechten. Von den 85 hier lebenden Gattungen trifft man über 30 vorwiegend im Hochgebirge. „Steinkreise“ sind ein interessanter und touristenfreundlicher Platz. Dank der Bezuschussung von der Europäischen Union wurde das Reservat touristisch bewirtschaftet. Es sind moderne Überdachungen, Sitzplätze, didaktische Tafeln und Sanitäreinrichtungen entstanden. Jährlich wird hier „Gotenfest“ organisiert. Das Reservat wurde auch mit dem Preis der Internauten ausgezeichnet und hat den Titel „Perle von Pommern 2010“ bekommen.

POROSTY, KRĘGI I KURHANY... CZYLI POZNAJ BLIŻEJ NASZE „KRĘGI KAMIENNE”!

REZERWAT

Rezerwat „Kręgi Kamienne” w Odrach został utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 15 września 1958 roku. Rezerwat obejmuje kompleks leśny o powierzchni 16,91 ha, na terenie którego znajduje się cmentarzysko plemiona Gotów z okresu od 70-220 r. n.e. – charakterystyczne kurhany i kręgi kamienne pochodzące z początków naszej ery. Szatę roślinną rezerwatu reprezentują dwa główne zbiorowiska: subatlantyckie wrzosowisko porastające bezleśne „kręgi” oraz subkontynentalny bór świeży, w którym dominuje 130-letni drzewostan sosnowy z niedużą domieszką brzozy. Największą atrakcją florystyczną rezerwatu są porosty spotykane tu w ogromnej różnorodności i bogactwie.

POROSTY

Porosty stanowią unikalną w skali całego Niżu Środkowoeuropejskiego przyrodniczą wartość rezerwatu. Są to szare, żółtawe, zielonawe lub brązowe listkowate rozety lub swoiste „skorupki” albo „proszki”. Od ponad trzydziestu lat teren rezerwatu stanowi obiekt ciągłych badań i obserwacji lichenologicznych. Spośród około 85 gatunków współcześnie osiedlonych na głazach porostów, ponad 70 to typowe formy naskalne; prawie połowa z nich to gatunki górskie. Liczną grupę stanowią porosty bardzo rzadkie w kraju albo na Niżu lub Pomorzu.

Cechą porostów naskalnych jest powolne tempo ich osiedlania się oraz długowieczność. Plechy niektórych gatunków skorupiastych dopiero po upływie kilkuset lat osiągają średnicę aż... kilku centymetrów. Nie jest wykluczone, że wśród porostów dziś żyjących na głazach są także żywi świadkowie pobytu Gotów na tym terenie. Osiągają oni matuzaleмовy wiek niemalże 1800-1900 lat. W ciągu ostatnich kilkuset lat, a szczególnie w okresie nasilenia się osadnictwa teren ten zapewne uchodził za obiekt tajemniczy, być może owiany jakąś lokalną legendą lub wierzeniami – a to wystarczało jako zabezpieczenie przed zniszczeniem kurhanów i kręgów oraz żyjących na głazach porostów. Dziś chronić je może jedynie nasza mądrość, wiedza i kultura.

Żyją... trwają... – jedne od kilkudziesięciu, inne od kilkuset, a jeszcze inne niemalże od 2 tysięcy lat. Dalsze bytowanie tych niepozornych, szarych świadków minionych epok i dziejów zależy przede wszystkim od Ciebie i Twojej kultury zwiedzania. W ostatnich 20-30 latach bezpowrotnie zniknęło stąd kilka gatunków, a liczebność niektórych gwałtownie się zmniejsza. Ich delikatne plechy są ścierane z powierzchni głazów butami lub rękoma tzw. „turystów”. Skoro dożyły do Twojej tu wizyty – pozwól im trwać nadal.

KRĘGI KAMIENNE- ARCHEOLOGIA

Na terenie rezerwatu „Kręgi kamienne” znajduje się cmentarzysko ludności przybyłej ze Skandynawii na południowe wybrzeża Bałtyku w początkach naszej ery. To znane z przekazów pisanych plemię Gotów zajęło obszar całego Pomorza Gdańskiego.

W Odrach Goci osiedlili się ok. 70/80 roku naszej ery. Założyli cmentarz, rozpoczynając od postawienia 10 kręgów kamiennych. Było to prawdopodobnie miejsce spotkań starszyny plemiennej, podczas których zapadały najważniejsze decyzje dotyczące ówczesnej społeczności zamieszkującej okolice Odrów. Stopniowo nekropolia została poszerzona o 30 kurhanów i 620 (znanych obecnie) grobów leżących wokół tych dużych konstrukcji.

Około 200 r. zapadła decyzja króla Gotów Filimera o wyruszeniu w dalszą drogę. Posłuszne woli królewskiej rody opuściły tę ziemię i udały się w kierunku południowo-wschodnim nad Morze Czarne, by po wielu latach i ogromnych perypetiach zakończyć wędrówkę w V wieku w ... Hiszpanii.

Badania archeologiczne prowadzone od wielu lat przyniosły mnóstwo informacji na temat kultury materialnej i życia duchowego tej ludności. Bogato wyposażone groby, kobiece ozdoby ze srebra i brązu, które nierzadko importowano z cesarstwa Rzymskiego, paciorki szklane i bursztynowe, świadczą o wysokiej pozycji społecznej. Groby męskie są znacznie uboższe. Zmarłych mężczyzn nie wyposażano w broń. Z cmentarzyska odrzańskiego znamy groby szkieletowe i całopalne. W kurhanach składano zwykle członków jednej rodziny, dlatego ilość znajdujących tam pochówków waha się od 1 do 3. Na podstawie odkrytych kości możemy stwierdzić, że ówczesnych mieszkańców trapiły najrozmaitsze choroby. Deformacje kości wskazują na wyraźny niedobór witamin i choroby stawowo-gośćcowe. To powodowało, że przeciętna długość życia wynosiła ok. 35-40 lat. Znalaziono także wiele grobów dziecięcych.

Cmentarzysko w Odrach, to największy tego typu obiekt na terenie Polski. Jest znany przez wszystkich archeologów polskich i wielu europejskich, którzy często w tym miejscu rozpoczynali swoją działalność terenową. Obiekt jest wpisany na listę dóbr dziedzictwa narodowego.

Prof. dr hab. Tadeusz Grabarczyk

KRĘGI KAMIENNE...

... - to regularne koła (wyjątkiem jest krąg leżący we wschodniej części cmentarzyska) wyznaczone przez sterzące pionowo duże głazy, tzw. stele. Kręgi na ogół są pozbawione grobów, a jeżeli znajdujemy pochówki, to pochodzą one już ze schyłkowej fazy użytkowania cmentarzyska. Kręgi stawiano w momencie zakładania cmentarza i są one najstarszymi konstrukcjami na tym obiekcie. Można przypuszczać, że służyły jako miejsca spotkań starszyny plemiennej, podczas których zapadały najważniejsze decyzje dotyczące grupy użytkującej cmentarz.

Obok kręgów powstawały kurhany, a z kolei wokół kurhanów składano zmarłych na tzw. części płaskiej cmentarzyska. Geneza tej formacji pochodzi z Półwyspu Skandynawskiego i wysp bałtyckich Gotlandii i Olandii i jest już znana w II-I stuleciu przed Chrystusem. Stąd też hipoteza o obecności w Odrach skandynawskiego plemienia Gotów.

KURHANY

Kurhany to kopce usypane z niewielkich głazów. Pod tymi nasypami zalegają na różnych głębokościach pochówki całopalne lub szkieletowe, czasami i jedno i drugie. Często pełnią funkcje grobowców rodzinnych, ponieważ ilość grobów pod nasypem kamieni waha się od 1 do 3. Groby całopalne znajdują się zazwyczaj na głębokości od 0,5 do 1,0 m licząc od podstawy kurhanu, szkieletowe zaś na poziomie 1,5 - 2,0 m. Na cmentarzysku w Odrach znajduje się 30 kurhanów.

ELIPSA

Magiczne miejsce w „Kręgach Kamiennych”, zwane elipsą, to strefa niezwykle pozytywnej energii. Według radiestetów, jest to miejsce szczególnej mocy, gdzie koncentrują się energia Ziemi i Kosmosu. Badania promieniowania prowadzone w tym miejscu w oparciu o skalę *Bovisa wykazały wartość 120 000 jednostek. Warto tutaj dodać, iż promieniowanie powyżej 50 000 jednostek uznawane jest jako boskie.

Odwiedzający rezerwat, przekonali się niejednokrotnie o dobroczynnym wpływie tego miejsca. Zaobserwowali u siebie ustąpienie bólów głowy oraz zmęczenia, poczuli się zrelaksowani, odprężeni i pełni sił witalnych.

*SKALA BOVISA – skala pomiaru natężenia promieniowania oparta na założeniu, że ogólna wartość promieniowania ciała dorosłego zdrowego człowieka wynosi 6500 jednostek. Wartości poniżej tej wielkości są dla ludzi szkodliwe a powyżej korzystne. Skala Bovisa mieści się w zakresie 0d 0 do 10.000 jednostek

OCZKO POŁODOWCOWE

Oczko polodowcowe to lej ziemny, w którym natrafiono na spalone kości ludzkie. Składano być może tu zmarłych, którzy postawą życiową nie zasłużyli na „uczciwy” pochówek. Cmentarzysko spowijała od zawsze aura tajemnicy. Wśród miejscowej ludności z pełnym przekonaniem powtarzane były opinie, że „w tym miejscu straszy”. Największą zagadkę stanowił i zresztą stanowi nadal lej ziemny. Według podania jest to miejsce, w którym zapadł się kościół...dlatego też w nocy można spotkać pokutującą damę snującą się między głazami, a po wsłuchaniu się w szum wiatru usłyszeć można dźwięk kościelnego dzwonu. Inne podanie donosi o postradaniu zmysłów przez rolnika, który pod osłoną nocy chciał pozyskać kamienie z cmentarzyska pod budowę stodoły. Te i inne obawy, niepewności i tajemnice związane z namacalną obecnością niespotykanych gdzie indziej, o niewytłumaczalnym pochodzeniu i przeznaczeniu dziwnych konstrukcji kamiennych i kurhanów, chroniły obiekt przed rozbiórką lub dewastacją.

Source URL: <https://gck.czernsk.pl/strona/turysta/615-odry>